

ARTYKUŁY

Skutki zawezwania do próby ugodowej po zmianach dokonanych ustawą z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw

DOI:10.53024/3.4.48.2022

KAMILA SPALIŃSKA*, ARTUR GRAJEWSKI**

STRESZCZENIE

Artykuł przedstawia poglądy judykatury i piśmiennictwa dotyczące skutków złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej, wskazując na pogłębiające się rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego w tej kwestii. Prezentuje rozwiązania legislacyjne wprowadzone ustawą z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹, zmierzające do normatywnego określenia skutków złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej w stosunku do biegu terminu przedawnienia roszczenia objętego wnioskiem. Wskazuje na potrzebę zmian w zakresie regulacji dotyczących opłaty sądowej od wniosku o zawezwanie do próby ugodowej.

Słowa kluczowe: zawezwanie do próby ugodowej, przedawnienie roszczenia, przerywanie biegu terminu przedawnienia, zawieszenie biegu terminu przedawnienia

WSTĘP

Postępowanie pojednawcze uregulowano w zaledwie trzech artykułach (art. 184-186 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego²). Tymczasem skutki jego wszczęcia dla biegu terminu przedawnienia dochodzonego nim roszczenia stanowią jedno z najbardziej kontrowersyjnych zagadnień w judykaturze

* Dr Kamila Spalińska, sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie, ORCID: 0000-0001-9948-1825.

** Artur Grajewski, sędzia Sądu Okręgowego w Warszawie, ORCID: 0000-0003-3108-6989.

¹ Dz. U. poz. 2459.

² Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.

i piśmiennictwie. W dniu 30.06.2022 r. weszły w życie zmiany Kodeksu cywilnego³ mające na celu klaryfikację sytuacji procesowej stron postępowań cywilnych, które skorzystały z możliwości podjęcia próby polubownego załatwienia sporu w postaci zawezwania przeciwnika procesowego do próby ugodowej. Uchwalenie rzeczonych rozwiązań przetnie wreszcie toczony w orzecznictwie i piśmiennictwie spór o charakter wniosku, albowiem skutki jego wniesienia wynikać będą wprost z ustawy, co nie pozostawi pola do interpretacji. Dało to jednocześnie asumpt do zaprezentowania dotychczasowego stanowiska judykatury i literatury oraz nowych rozwiązań, a także wynikających z nich skutków.

SKUTEK ZAWEZWANIA DO PRÓBY UGODOWEJ PO WEJŚCIU W ŻYCIE KODEKSU CYWILNEGO

Początkowo dość powszechnie i jednolicie przyjmowano, że zawezwanie do próby ugodowej jest czynnością, o której mowa w art. 123 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁴, a więc czynnością przed sądem, przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia albo ustalenia roszczenia⁵. Skutkowało to tym, że z chwilą wniesienia do sądu wniosku zawierającego zawezwanie do próby ugodowej termin przedawnienia określonego w nim roszczenia ulegał przerwaniu, a po odbyciu posiedzenia pojednawczego zaczynał biec na nowo (art. 124 k.c.). Prowadziło to np. do sytuacji, gdy wniesienie takiego wniosku w ostatnim dniu biegu terminu przedawnienia wydłużało ów termin dwukrotnie (o kolejne kilka lat⁶). Do przerwania biegu terminu przedawnienia w rezultacie złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej dochodziło niezależnie od tego, czy ugoda została zawarta, czy też do jej zawarcia nie doszło. Skutek ten nie powstawał jedynie

³ Ustawa z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2459).

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, ze zm.; dalej: k.c.

⁵ Zob. wyrok SN z 3 czerwca 1964 r., II CR 675/63, OSNCP 1965, nr 2, poz. 34; uchwała SN z 28 czerwca 2006 r., III CZP 42/06, OSNC 2007/4/54; postanowienie SN z 25 marca 2015 r., III CSK 415/14, niepubl.; wyrok SA w Warszawie z 14 listopada 2014 r., I ACa 677/14, niepubl.; wyrok SA w Warszawie z 25 lipca 2017 r., I ACa 627/16, niepubl.; a także W. Berutowicz, *Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń*, Warszawa 1966, s. 23; M. Jędrzejewska, *Możliwość przerwania biegu przedawnienia przez czynności poprzedzające wniesienie pozwu oraz w drodze przypozwania*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1966, nr 3, s. 85; Z. Klafkowski, *Przedawnienie w prawie cywilnym*, Warszawa 1970, s. 128-129; J. Ignatowicz, [w:] *System prawa cywilnego*, t. I, Wrocław 1985, s. 826; T. Pałdyna, *Przedawnienie w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2009, s. 183; B. Kordasiewicz, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 2, red. A. Olejniczak, Warszawa 2019, s. 787.

⁶ Do 09.07.2018 r. podstawowy termin przedawnienia roszczeń wynosił 10 lat (art. 118 k.c. w brzmieniu sprzed 09.07.2018 r.).

w sytuacji, w której wniosek o zawezwanie do próby ugodowej został zwrócony albo odrzucony lub postępowanie pojednawcze zostało umorzone⁷.

Stanowisko to miało jednak od początku antagonistów⁸. Wskazywali oni, że pogląd, zgodnie z którym zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg terminu przedawnienia, nie uwzględnia istotnej zmiany stanu prawnego. O ile bowiem w przepisach obowiązujących przed 01.01.1965 r.⁹ zakres czynności powodujących przerwanie biegu terminu przedawnienia był ujęty szeroko, o tyle w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. w pewnym zakresie uległ zawężeniu. Wprowadzono bowiem nieznanie wcześniej zastrzeżenie „bezpośredniości” podjętej czynności w celu dochodzenia lub ustalenia albo zaspokojenia lub zabezpieczenia roszczenia. Wymaganiu temu odpowiada czynność, która spełnia kumulatywnie dwie przesłanki. Mianowicie pominięcie danej czynności w procesie dochodzenia (ustalenia) i egzekwowania roszczenia jest niemożliwe (np. wniesienie pozwu, aby uzyskać tytuł egzekucyjny), a po podjęciu czynności do czasu jej ukończenia wierzyciel nie ma możliwości kontynuacji postępowania w innym trybie (np. zawisłość sporu). Z oczywistych względów zawezwania do próby ugodowej owej przesłanki nie dotyczą.

Do istoty postępowania wywołanego zawezwaniem do próby ugodowej należy dobrowolność zarówno przystąpienia wezwanego do samej próby ugodowej, jak i zawarcia ugody. Chociaż zatem próba ugodowa dokonywana jest przed sądem, nie ma on żadnych środków, by wiążąco orzec o żądaniu, również wtedy, gdy dłużnik nie wyrazi zgody na ugodę, a nawet nie podejmie jej próby. Takimi samymi możliwościami uzyskania zaspokojenia swojego interesu powód dysponuje również poza sądem – a czynności pozasądowe biegu terminu przedawnienia nie przerywają¹⁰.

Rozwarstwieniu po pewnym czasie zaczęło również ulegać orzecznictwo. Miało to przede wszystkim związek z wykorzystywaniem przez wierzycieli instytucji zawezwania do próby ugodowej *stricte* w celu przerywania biegu terminu przedawnienia roszczenia. O ile długo jeszcze aprobowany był pogląd, że pierwsze

⁷ Zob. wyrok SN z 12 marca 2020 r., I CSK 582/18, niepubl.

⁸ Zob. P. Machnikowski, nb. 4 do art. 123, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019; J. Pisuliński, K. Karasek, *Glosa do uchwały SN z dnia 28 czerwca 2006 r., III CZP 42/06*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 7-8, s. 182 i n.

⁹ Art. 279 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. Nr 82, poz. 598) i art. 111 ustawy z dnia 18 lipca 1950 r. – Przepisy ogólne prawa cywilnego (Dz. U. Nr 34, poz. 311).

¹⁰ Por. jednak art. 36 ustawy z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich (Dz. U. poz. 1823, ze zm.), zgodnie z którym wszczęcie postępowania w sprawie pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich przerywa bieg przedawnienia roszczenia będącego przedmiotem sporu. Przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie to nie zostanie zakończone.

zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg terminu przedawnienia¹¹, o tyle już przy każdym kolejnym wniosku uznawano, że konieczne jest badanie przez sąd, czy rzeczywiście zostało ono wniesione w celu określonym w Kodeksie postępowania cywilnego¹². Przyjęcie bowiem poglądu, że każde bez wyjątku zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg terminu przedawnienia roszczenia prowadziło do powstania faktycznej nieprzedawnialności takiego roszczenia w zależności od jednostronnej czynności wierzyciela. Kolejny problem polegał na tym, że to dopiero sąd rozpoznający spór o roszczenie objęte wcześniejszym zawezwaniem do próby ugodowej był i jest uprawniony do oceny formalnej i materialnej tego zawezwania co do wywołania skutku przewidzianego w art. 123 § 1 pkt 1 k.c.¹³. Niewątpliwie wpływa to negatywnie na pewność prawa, ponieważ wierzyciel, wnosząc pozew, nie może być pewien, czy drugie albo kolejne zawezwanie do próby ugodowej przerwało bieg terminu przedawnienia. O tym, że tak się nie stało, dowiadywał się najczęściej z wyroku oddalającego jego powództwo właśnie z powodu uznania przez sąd, że kolejne wnioski o zawezwanie do próby ugodowej nie wywarły oczekiwanego przez niego skutku.

DOTYCHCZASOWE STANOWISKA JUDYKATURY W PRZEDMIOCIE PRZERWANIA BIEGU TERMINU PRZEDAWNIEŃ NA SKUTEK ZAWEZWANIA DO PRÓBY UGODOWEJ

W konsekwencji powstały cztery zasadniczo odmienne stanowiska judykatury co do skutków zawezwania do próby ugodowej dla terminów przedawnienia roszczeń. W pierwszym z nich, o którym była już mowa, wskazywano na brak zakazu wielokrotnego korzystania z tej instytucji oraz kwalifikujące każde zawezwanie jako podjęcie czynności zmierzającej bezpośrednio do dochodzenia roszczenia. W nurcie tym prezentowany jest pogląd, że z perspektywy podstaw stosowania art. 123 § 1 k.c. cele towarzyszące wierzycielowi nie podlegają badaniu, jako pozabawione doniosłości prawnej. Skutek przerwania biegu terminu przedawnienia, przewidziany w art. 123 § 1 pkt 1 k.p.c., następuje bowiem z mocy prawa (*ex lege*), w następstwie dokonania określonej czynności procesowej. Istotne pozostaje natomiast jedynie to, czy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej został wniesiony

¹¹ Zob. wyrok SN z 16 kwietnia 2014 r., V CSK 274/13, niepubl.; postanowienie SN z 17 czerwca 2014 r., V CSK 586/13, niepubl.; wyrok SN z 25 listopada 2009 r., II CSK 259/09, niepubl.

¹² Zob. wyrok SN z 28 stycznia 2016 r., III CSK 50/15, niepubl.; wyrok SN z 19 lutego 2016 r., V CSK 365/15, niepubl.

¹³ Zob. postanowienie SN z 30 czerwca 2020 r., III CSK 285/19, niepubl.

skutecznie w tym sensie, że nie nastąpiły zwrot wniosku, jego odrzucenie lub umorzenie postępowania pojednawczego¹⁴.

Drugie stanowisko, również przytoczone powyżej i zdaje się obecnie dominujące¹⁵, stanowi, że kolejne zawezwanie do próby ugodowej może być uznane za czynność przerywającą bieg terminu przedawnienia, z tym jednak zastrzeżeniem, że musi spełniać przesłankę przedsięwzięcia jej bezpośrednio w celu określonym w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. i nie może stanowić nadużycia prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 k.c.¹⁶. Późniejsze orzecznictwo rozszerzyło obowiązek badania wyżej wymienionych przesłanek również na pierwszy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej¹⁷. Jak akcentowano, nie jest czynnością zmierzającą bezpośrednio do dochodzenia roszczenia zawezwanie do próby ugodowej, którego celem jest jedynie przedłużenie okresu zaskarżalności wierzytelności przez doprowadzenie do kolejnej przerwy biegu terminu przedawnienia. Taki cel pozostaje zarówno w sprzeczności z założeniami instytucji przedawnienia roszczenia, wśród których na czoło wysuwają się przede wszystkim czasowe ograniczenie uprawnienia służącego wierzycielowi i przyznanie prawa do uchylenia się od zaspokojenia roszczenia zobowiązanemu, jak i w sprzeczności z podstawowym założeniem postępowania pojednawczego, którym jest doprowadzenie do zawarcia ugody, a nie do przerwy biegu terminu przedawnienia. W każdym przypadku sąd jest zobowiązany do badania, czy zachodzą przesłanki określone w art. 123 § 1 pkt 1 k.c., a więc również badania, czy jest to czynność, która potencjalnie może doprowadzić do realizacji roszczenia, oraz badania, jaki jest jej rzeczywisty cel¹⁸.

Z kolei stanowisko trzecie akcentuje niedopuszczalność niweczenia sensu instytucji przedawnienia roszczenia przez wielokrotne jednostronne czynności wierzyciela w postaci wniosków o zawezwanie do próby ugodowej, co prowadzi

¹⁴ Zob. najnowszy w tym względzie wyrok SN z 17 czerwca 2021 r., II CSKP 104/21, niepubl.

¹⁵ Poza przytaczanymi wcześniej orzeczeniami SN z 28 stycznia 2016 r., 19 lutego 2016 r. i 30 czerwca 2020 r. zob. również wyroki SN z 10 stycznia 2017 r., V CSK 204/16, niepubl.; z 17 maja 2019 r., IV CSK 77/18, niepubl.; z 15 listopada 2019 r., V CSK 348/18 niepubl.; wyrok SA w Gdańsku z 27 lutego 2015 r., I ACa 649/14, niepubl. i wyrok SA w Warszawie z 16 stycznia 2014 r., I ACa 1194/13, niepubl. Pogląd ten podzielają również autorzy niniejszego opracowania.

¹⁶ W uzasadnieniu przytoczonego wyżej wyroku SN z 17 czerwca 2021 r., jak się wydaje, słusznie wskazano, że skoro w razie wystąpienia z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej do przerwy biegu przedawnienia dochodzi z mocy samego prawa, a nie w wykonaniu prawa podmiotowego, to dokonanie omawianej czynności procesowej nie podlega ocenie pod kątem nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.). Na ogólnych zasadach w sprawie o świadczenie, poprzedzonej zawezwaniem do próby ugodowej lub nawet licznymi takimi zawezwaniami, sąd może natomiast rozważyć, czy w danych okolicznościach, wobec opisanego zachowania wierzyciela, żądanie zasądzenia świadczenia stanowi przejaw nadużycia przez wierzyciela prawa podmiotowego.

¹⁷ Zob. postanowienie SN z 10 kwietnia 2018 r., II CSK 694/17, niepubl.

¹⁸ Zob. wyrok SN z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 103/17, niepubl.

do uznania, że nie jest prawnie dopuszczalne przerywanie biegu terminu przedawnienia w nieskończoność przy pomocy kolejnych wniosków o zawezwanie do próby ugodowej. Przyjęcie odmiennego założenia powodowałoby, że byłby to jedyny przypadek, w którym wierzyciel tylko poprzez własne czynności mógłby wielokrotnie doprowadzać do przerywania biegu terminu przedawnienia roszczenia¹⁹.

Wreszcie czwarta koncepcja polega na przyjęciu, że złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej wyłącznie w celu przerywania biegu terminu przedawnienia stanowi nadużycie prawa procesowego (obecnie art. 41 k.p.c.), jako czynność procesowa sprzeczna z dobrymi obyczajami²⁰. Zakłada przy tym, że ocena, czy zawezwanie do próby ugodowej stanowi nadużycie prawa procesowego, powinno być dokonywane już przez sąd rejonowy, przed którym zgodnie z art. 185 § 1 k.p.c. toczy się posiedzenie pojednawcze. To on powinien zbadać, czy w sprawie ma miejsce nieodpowiednie wykorzystanie uprawnienia procesowego do wystąpienia z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej, polegające na złożeniu tego wniosku do sądu wyłącznie w celu uzyskania przerwy biegu terminu przedawnienia. Jeżeli sąd rejonowy stwierdzi takie nadużycie prawa, wniosek o zawezwanie do próby ugodowej powinien odrzucić. Co istotne, koncepcja ta zakłada, że za nadużycie prawa procesowego może być uznane także pierwsze zawezwanie do próby ugodowej. Pogląd ten jednak nie jest oparty na żadnej jednoznacznej podstawie prawnej.

Wobec narastających rozbieżności w orzecznictwie Sąd Najwyższy w postanowieniu z 16 kwietnia 2020 r., IV CSK 107/20, przedstawił do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów Sądu Najwyższego następujące zagadnienia prawne:

„Czy zawezwanie do próby ugodowej może przerwać bieg przedawnienia roszczenia, a jeśli tak, czy przerwa biegu przedawnienia zależy od tego, czy wierzyciel, mając na względzie zachowanie dłużnika, mógł rozsądnie oceniać, że postępowanie pojednawcze doprowadzi do zawarcia ugody? Czy jeżeli zawezwanie do próby ugodowej spowodowało przeprowadzenie postępowania pojednawczego, w postępowaniu rozpoznawczym dopuszczalne jest ustalenie, że nie przerwało ono biegu przedawnienia roszczenia?”

Sprawa zarejestrowana obecnie pod sygnaturą II CSKP 315/22 nadal oczekuje na rozstrzygnięcie.

¹⁹ Por. wyrok SA w Warszawie z 6 czerwca 2014 r., I ACa 12/14, niepubl.; wyrok SA w Szczecinie z 25 marca 2021 r., I AGa 12/21, niepubl.

²⁰ Zob. wyrok SN z 27 lipca 2018 r., V CSK 384/17, OSP 2019, nr 6, poz. 56 z glosą F. Zedlera; wyrok SN z 11 kwietnia 2019 r., III CSK 122/17, niepubl. oraz przytaczany już wyrok SN z 12 marca 2020 r., IV CSK 582/18, niepubl.

ZMIANY DOKONANE USTAWĄ Z DNIA 2 GRUDNIA 2021 R.

Szybsza okazała się w tym przypadku reakcja ustawodawcy, który uznał, że narastające rozbieżności w orzecznictwie świadczą o potrzebie interwencji legislacyjnej. Projekt ustawy uchwalonej ostatecznie 2.12.2021 r.²¹ w początkowej fazie zakładał regulację, zgodnie z którą jedynie pierwszy wniosek o zawezwanie do próby ugodowej miał przerywać bieg terminu przedawnienia roszczenia. Przyjęcie zaproponowanej nowelizacji art. 123 k.c. (zmiana w § 1 pkt 4) dałoby jasny obraz sytuacji procesowej stronom sporów i przyczyniłoby się do ujednolicenia linii orzecznictwa. Wprowadzenie zaproponowanych uregulowań nie przywróciłoby jednak zawezwaniu do próby ugodowej jego pierwotnego celu, czyli ugodowego załatwienia sporu. Jeżeli zaproponowane zmiany art. 123 k.c. weszłyby w życie, w praktyce zapewne nie byłoby już wątpliwości, że pierwsze zawezwanie do próby ugodowej przerywa bieg terminu przedawnienia. Instytucja zawezwania do próby ugodowej nadal byłaby zatem wykorzystywana niezgodnie z jej przeznaczenia – praktycznie jedynym celem inicjowania takich zawezwań (pierwszych) nadal byłoby jedynie przerwanie biegu terminu przedawnienia, bez towarzyszącej mu intencji podjęcia próby ugodowej. Nowelizacja w pewnym sensie zalegalizowałaby zatem praktykę wykorzystywania (pierwszego) zawezwania do próby ugodowej niezgodnie z celem tej instytucji. Wyraźne uregulowanie art. 123 § 1 pkt 4 k.c. byłoby traktowane jako silny argument przemawiający za tym, że – wbrew wyraźnie kształtującej się obecnie linii orzecznictwa Sądu Najwyższego – pierwsze zawezwanie nie mogłoby już być uznawane za nadużycie prawa procesowego, nawet jeśli byłoby wnoszone jedynie w celu przerwania biegu terminu przedawnienia, bez żadnej intencji zawarcia ugody czy choćby podjęcia rozmów ugodowych.

W toku konsultacji publicznych i opiniowania, na skutek zgłoszenia również takich obaw, jak przytoczone wyżej, uznano, że najwłaściwsze będzie uregulowanie ograniczające wpływ złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej na bieg terminu przedawnienia do jego zawieszenia na czas trwania postępowania pojednawczego. Skutkiem tego jest zmiana w art. 121 k.c., dodająca do katalogu zdarzeń skutkujących zawieszeniem terminu przedawnienia kolejnego punktu, zgodnie z którym bieg terminu przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu co do roszczeń objętych wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej – przez czas trwania postępowania pojednawczego (pkt 6).

W uzasadnieniu do projektu ustawy podniesiono, że w przeciwieństwie do przerwania biegu terminu przedawnienia, powodującego konieczność jego

²¹ Ustawa z dnia 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2459).

liczenia od początku, po ustaniu okoliczności uzasadniających zawieszenie termin przedawnienia biegnie dalej od chwili, w której ustało zawieszenie. Oznacza to, że termin przedawnienia ulega przedłużeniu o czas trwania przeszkody w dochodzeniu roszczenia (tj. na czas od złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej do daty odbycia posiedzenia pojednawczego)²². Skutek ten oczywiście nie powstanie w sytuacji, w której wniosek o zawezwanie do próby ugodowej został zwrócony lub odrzucony albo też postępowanie pojednawcze zostało umorzone.

W ocenie projektodawcy zmiana ta niewątpliwie wyeliminuje praktykę składania przez wierzycieli wniosku o zawezwanie do próby ugodowej jedynie w celu przerwania biegu terminu przedawnienia, co w konsekwencji ograniczy liczbę spraw wpływających do sądów rejonowych z tego tytułu²³. Pozwoli również na wyklarowanie sytuacji procesowej stron sporów oraz przywróci zawezwaniu do próby ugodowej jej pierwotny właściwy cel, czyli zawarcie ugody, mając na względzie wyważenie słuszných interesów zarówno wierzyciela, jak i dłużnika. Interesy dłużnika będą chronione przez zmobilizowanie wierzyciela do dochodzenia wierzytelności w możliwie jak najkrótszym terminie, tzn. bez podejmowania zbędnych czynności bądź podejmowania wielokrotnie tych samych czynności, które mają na celu jedynie przedłużenie terminu przedawnienia. Projektowane rozwiązanie będzie również korzystne dla wierzyciela. Nie ulega bowiem wątpliwości, że niezwłoczne dochodzenie wierzytelności zwiększa szanse powodzenia ich ewentualnej egzekucji i pozwala na zapewnienie stabilności obrotu prawnego. Jednocześnie po złożeniu wniosku bieg terminu przedawnienia ulegnie wstrzymaniu na czas jego rozpoznania, przez co interes wierzyciela również nie ucierpi²⁴.

Nadużywaniu opisywanej instytucji miała przeciwdziałać zmiana w art. 19 ust. 3 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych²⁵, dokonana ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania

²² Zob. P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny...*, s. 309-310, gdzie wskazano, że w doktrynie przyjmuje się, że zawieszenie biegu terminu przedawnienia polega na wstrzymaniu rozpoczęcia lub dalszego biegu tego terminu na czas występowania okoliczności utrudniających uprawnionemu dochodzenie roszczenia. Okresu trwania tych okoliczności nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu. Po ustaniu przyczyn zawieszenia termin biegnie na nowo, co oznacza, że czas sprzed zawieszenia sumuje się z czasem po zawieszeniu.

²³ W 2020 r. do wydziałów cywilnych sądów rejonowych wpłynęło prawie 17 tys. spraw z tego zakresu, a do wydziałów gospodarczych dalsze 6 tys. (sprawozdania MS-S1R oraz MS-S19R z 2020 r.), natomiast w ciągu trzech kwartałów 2021 r. do wydziałów cywilnych sądów rejonowych wpłynęło prawie 10 tys. spraw o zawezwanie do próby ugodowej, a do wydziałów gospodarczych dalsze ponad 4 tys. (sprawozdania MS-S1R oraz MS-S19R za III kw. 2021 r.)

²⁴ Zob. uzasadnienie do druku sejmowego nr 1344, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1344>.

²⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 1125; dalej: u.k.s.c.

cywilnego oraz niektórych innych ustaw²⁶, która podwyższyła opłatę sądową od wniosku o zawezwanie do próby ugodowej do piątej części opłaty od pozwu, czyli nawet do 40 000 zł, z maksymalnie 300 zł poprzednio²⁷. Zmianę tę należy ocenić krytycznie i w świetle nowelizacji z 2.12.2021 r. należy postulować *de lege ferenda* powrót do poprzednich rozwiązań w zakresie należnej opłaty od wniosku. Jej wysokość w chwili obecnej znacznie utrudnia – jeśli nie uniemożliwia – skorzystanie z tej formy dochodzenia roszczeń, która jest przecież jednym z najbardziej premiowanych przez samego ustawodawcę sposobów rozwiązywania sporów (zob. np. art. 10²⁸ i art. 223 § 1²⁹ k.p.c. czy art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. h³⁰ u.k.s.c.). W obecnej sytuacji, gdy omawiana instytucja odzyska w pełni swój normatywny charakter i nie będzie mogła być stosowana w sposób sprzeczny z jej celem, tj. do przerywania biegu terminu przedawnienia, utrzymywanie bariery finansowej dla wniosków osób, które chcą rzeczywiście w taki sposób zażegnać istniejący spór, jest przeciwskuteczne i niezrozumiałe, a także systemowo niespójne. Należałoby postulować co najmniej powrót do rozwiązań obowiązujących w tym zakresie od 01.01.2016 r., tj. do rozwiązań najbardziej kompromisowych, z ewentualnym podwyższeniem progu wartości przedmiotu sporu z 10 000 zł do 30 000 zł, aby nie doszło do faktycznego podwyższenia opłaty w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu znajduje się dzisiaj pomiędzy tymi wartościami³¹.

Jednocześnie, zgodnie z art. 8 ustawy z 2 grudnia 2021 r., do postępowania pojednawczego wszczętego i niezakończonego przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Zatem ocena wniosków złożonych przed

²⁶ Dz. U. poz. 1469, ze zm.

²⁷ Do 01.01.2016 r. wnioski o zawezwanie do próby ugodowej podlegały opłacie stałej w wysokości 40 zł, a po tej dacie, do 21.08.2019 r., opłata ta wynosiła 300 zł w przypadku spraw o prawa niemajątkowe i prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przekraczała 10 000 zł (w pozostałych sprawach opłata nadal wynosiła 40 zł).

²⁸ W sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd dąży w każdym stanie postępowania do ich ugodowego załatwienia, w szczególności przez nakłanianie stron do mediacji.

²⁹ Przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania, zwłaszcza na pierwszym posiedzeniu, po wstępnym wyjaśnieniu stanowiska stron. Osnowę ugody zawartej przed sądem wciąga się do protokołu rozprawy albo zamieszcza w odrębnym dokumencie stanowiącym część protokołu i stwierdza podpisami stron. Niemożność podpisania ugody sąd stwierdza w protokole.

³⁰ Sąd z urzędu zwraca stronie całą uiszczoną opłatę od pisma wszczynającego postępowanie w pierwszej instancji oraz zarzutów od nakazu zapłaty, jeżeli postępowanie zakończyło się zawarciem ugody przed rozpoczęciem rozprawy przed sądem pierwszej instancji.

³¹ Piąta część opłaty od pozwu przy wartości przedmiotu sporu w wysokości 30 000 zł wynosi właśnie 300 zł (art. 13 ust. 2 u.k.s.c.). Aczkolwiek w tym przypadku istnieje potencjalna groźba wielokrotnego składania przez wierzycieli wniosków o zawezwanie do próby ugodowej mających na celu przedłużenie terminu przedawnienia. Mając jednak na uwadze, iż sprawy te na ogół rozpoznawane są dość szybko, osiągnięcie efektu *de facto* przerywania terminu przedawnienia wymagałoby dość znacznego nakładu sił i środków.

30.06.2022 r. nadal pozostanie niejednolita, przynajmniej do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia w sprawie II CSKP 315/22. Będziemy mieli zatem do czynienia z pewnym (co najmniej) dualizmem w zakresie oceny skutków złożonych wniosków o zawezwanie do próby ugodowej (do czasu podjęcia rzeczowej uchwały będą jednocześnie nadal funkcjonowały prawdopodobnie cztery przedstawione wyżej poglądy). Sprawozdania za 2022 r. wskażą, czy przedmiotowa zmiana oddziaływała na wpływ tego rodzaju spraw do sądów³².

Natomiast wnioski złożone po 30.06.2022 r. nie doprowadzą już do przerwania biegu terminu przedawnienia wskazanych w nich roszczeń, a jedynie pozwolą na rzeczywistą próbę polubownego zakończenia sporu. W tym czasie bieg terminu przedawnienia nie będzie biegł (zostanie wstrzymany z datą złożenia wniosku) i rozpocznie dalszy bieg (a nie na nowo) z momentem odbycia posiedzenia pojednawczego.

PODSUMOWANIE

Wprowadzona ustawą z 2 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw regulacja dotycząca zawieszenia biegu terminu przedawnienia wskutek złożenia wniosku o zawezwanie do próby ugodowej na czas trwania postępowania pojednawczego rozwiewa wątpliwości co do skutków opisywanej czynności wierzyciela. Rozwiązanie to zasadniczo zwolni sąd z obowiązku dokonywania oceny, jaki był cel wystąpienia z wnioskiem – czy doprowadzenie do ugody, czy przerwanie biegu terminu przedawnienia – oraz czy działanie to stanowi nadużycie prawa procesowego. Natomiast odpowiedzi na pytanie, czy regulacja ograniczy działania wierzycieli polegające na wielokrotnym składaniu wniosków o zawezwanie do próby ugodowej, będzie można udzielić dopiero po upływie przynajmniej roku obowiązywania nowo wprowadzanego przepisu.

³² W okresie przed wejściem noweli w życie powinien być zauważalny wzrost wpływu, albowiem wierzyciele będą próbowali jeszcze dokonać próby przerwania biegu terminu przedawnienia swych roszczeń, aby wydłużyć czas na ich dochodzenie, a co za tym idzie – również powiększyć należne im odsetki, co w dobie rosnących stóp procentowych również nie pozostaje bez znaczenia. Następnie powinno dojść do znacznego spadku spowodowanego nie tyle *stricte* zmianą charakteru zawezwania do próby ugodowej, ile zwiększonym wpływem w pierwszym półroczu 2022 r. (wierzyciele, którzy będą mieli w planie wystąpić z zawezwaniem do próby ugodowej, zrobią to po prostu w pierwszym półroczu).

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Berutowicz W., *Znaczenie prawne sądowego dochodzenia roszczeń*, Warszawa 1966.
- Ignatowicz J., [w:] *System prawa cywilnego*, t. I, Wrocław 1985.
- Jędrzejewska M., *Możliwość przerwania biegu przedawnienia przez czynności poprzedzające wniesienie pozwu oraz w drodze przypozwania*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1966, nr 3.
- Klaffkowski Z., *Przedawnienie w prawie cywilnym*, Warszawa 1970.
- Kordasiewicz B., [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 2, wyd. 3, red. A. Olejniczak, Warszawa 2019.
- Machnikowski P., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019.
- Pałdyna T., *Przedawnienie w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2009.
- Pisuliński J., Karasek K., *Glosa do uchwały SN z dnia 28 czerwca 2006 r., III CZP 42/06*, „Przegląd Sądowy” 2007, nr 7-8.

Orzecznictwo

- Uchwała SN z 28 czerwca 2006 r., III CZP 42/06, OSNC 2007/4/54.
- Wyrok SN z 10 stycznia 2017 r., V CSK 204/16, niepubl.
- Wyrok SN z 11 kwietnia 2019 r., III CSK 122/17, niepubl.
- Wyrok SN z 12 marca 2020 r., I CSK 582/18, niepubl.
- Wyrok SN z 15 listopada 2019 r., V CSK 348/18, niepubl.
- Wyrok SN z 16 kwietnia 2014 r., V CSK 274/13, niepubl.
- Wyrok SN z 17 maja 2019 r., IV CSK 77/18, niepubl.
- Wyrok SN z 17 czerwca 2021 r., II CSKP 104/21, niepubl.
- Wyrok SN z 19 lutego 2016 r., V CSK 365/15, niepubl.
- Wyrok SN z 25 listopada 2009 r., II CSK 259/09, niepubl.
- Wyrok SN z 27 lipca 2018 r., V CSK 384/17, OSP 2019, nr 6, poz. 56 z glosą F. Zedlera.
- Wyrok SN z 28 stycznia 2016 r., III CSK 50/15, niepubl.
- Wyrok SN z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 103/17, niepubl.
- Wyrok SN z 3 czerwca 1964 r., II CR 675/63, OSNCP 1965, nr 2, poz. 34.
- Postanowienie SN z 10 kwietnia 2018 r., II CSK 694/17, niepubl.
- Postanowienie SN z 17 czerwca 2014 r., V CSK 586/13, niepubl.
- Postanowienie SN z 25 marca 2015 r., III CSK 415/14, niepubl.
- Postanowienie SN z 30 czerwca 2020 r., III CSK 285/19, niepubl.
- Wyrok SA w Gdańsku z 27 lutego 2015 r., I ACa 649/14, niepubl.
- Wyrok SA w Warszawie z 14 listopada 2014 r., I ACa 677/14, niepubl.
- Wyrok SA w Warszawie z 16 stycznia 2014 r., I ACa 1194/13, niepubl.
- Wyrok SA w Warszawie z 25 lipca 2017 r., I ACa 627/16, niepubl.
- Wyrok SA w Szczecinie z 25 marca 2021 r., I AGa 12/21, niepubl.
- Wyrok SA w Warszawie z 6 czerwca 2014 r., I ACa 12/14, niepubl.

Effects of a summons to a conciliation attempt after changes made by the Act of 2 December 2021 amending the Act – Civil Code, Act – Code of Civil Procedure and some other acts (Jurnal of Laws, item 2459)

SUMMARY

The article discusses the views of the judicatur and the literature on the effects of submitting an application for a summons, pointing to the deepening discrepancies in the jurisprudence of common courts and the Supreme Court on this issue. It presents the legislative solutions introduced by the Act of December 2, 2021 amending the Act – Civil Code, Act – Code of Civil Procedure and some other acts (Journal of Laws, item 2459), aimed at normative determination of the effects of submitting an application for a summons in relation to the running of the limitation period for the claim covered by the application. It indicates the need for changes in the scope of the regulations concerning the court fee for the application for a summons to a conciliation attempt.

Key words: summons to a conciliation attempt; limitation of the claim; interruption of the limitation period; suspension of the limitation period